

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในงานของ คามิน คมนีย์: วิเคราะห์เชิงวาทกรรม

อุไรวรรณ สิงห์ทอง

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
auriwan_s@hotmail.com

ธนพร หนูคำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์
สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Thanaporn@lpru.ac.th

วัฒนชัย หมั่นยิ่ง

รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร., อาจารย์
สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
mim40424042@gmail.com

ภูริวรรณ วรานุสสน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์
สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
puriwanw@gmail.com

รับบทความ: 8 สิงหาคม 2566

แก้ไขบทความ: 10 กันยายน 2566

ตอบรับบทความ: 9 ตุลาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งวิเคราะห์วาทกรรมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในงานของ คามิน คมนีย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ วรรณกรรมของ คามิน คมนีย์ ทั้งหมด 18 เรื่อง โดยใช้ทฤษฎีวาทกรรมของมิเชล ฟูกูต์ และ ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศของเซอร์ริลล์ กล็อดเพลต์ เป็นแนวทางการวิเคราะห์ พบว่า งานของ คามิน คมนีย์ นำเสนอวาทกรรม 2 ชุด คือ 1) วาทกรรมการเดินทางกับธรรมชาติ ประกอบสร้างผ่านอุดมการณ์สำนึกนิเวศ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1.1) การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศ และ 1.2) มนุษย์กับการพึ่งพาและทำลาย

ธรรมชาติ 2) วาทกรรมตัวตนกับธรรมชาติ ประกอบสร้างผ่านกฎไตรลักษณ์ ได้แก่ 2.1) สรรพสิ่งคืออนิจจัง 2.2) การตระหนักในทุกข์ และ 2.3) การไม่มีตัวตน โดยคามิน คมนีย์ ใช้การเดินทางเป็นสัญญาณในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และสำนึกในพลังของธรรมชาติ ขณะเดียวกันคามินได้อธิบายความยั่งยืนของมนุษย์ว่ามนุษย์ยังมุ่งเอาชนะธรรมชาติไปพร้อมกัน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ, คามิน คมนีย์, วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ, วาทกรรมเชิงวิเคราะห์

The Relationship of Human and Nature in Kamin Kamani's Literary Works: Discourse Analysis

Uraiwan Singthong

Ph.D. Candidate of Doctor Degree of Philosophy Program in Thai,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Lampang Rajabhat University.
auriwan_s@hotmail.com

Thanaporn Mookham

Assistant Professor, Ph.D., Lecturer
Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Lampang Rajabhat University.
Thanaporn@lpru.ac.th

Watanachai Munying

Associate Professor, Cdr., Ph.D., Lecturer
Program in Thai, Faculty of Humanities,
Naresuan University
mim40424042@gmail.com

Puriwan Waranusant

Assistant Professor, Ph.D., Lecturer
Program in Chinese, Faculty of Humanities,
Naresuan University
puriwanw@gmail.com

Received: August 8, 2023

Revised: September 10, 2023

Accepted: October 9, 2023

Abstract

The objective of this research was to analyze discourse on the relationship between humans and nature in the literary work of Kamin Kamani. The sample was 18 titles of Kamin Kamani's literary work by using the Discourse theory belonged to Michel Foucault and Ecocriticism belonged to Cheryll Glotfelty as a method of analysis. The result found that

Kamin Kamani presented 2 set of discourses were 1) the discourse of journey and nature constructed through the eco-consciousness ideology into 2 characters consisting of 1.1) eco-consciousness cultivation and 1.2) humans and the dependence-destroy of nature. 2) the discourse of self and nature constructed through the three characteristics of existence (impermanence, incompleteness, and non-self) were 2.1) everything was impermanent. 2.2) suffering awareness and 2.3) non-self. Kamin Kamani utilized the journey as a sign to make the relationship of humans and nature and consciousness of natural power. In the same time, Kamin explained the contradiction of humans that the humans tried to overcome the nature as well.

Keywords: Humans and nature relationship, Kamin Kamani, Ecology literature criticism, Discourse analysis

บทนำ (Introduction)

มนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์อาศัยและพึ่งพาธรรมชาติ ด้วยเหตุเพราะธรรมชาติช่วยตอบสนองปัจจัยสี่และสร้างความรื่นรมย์ทางจิตใจให้แก่มนุษย์ จึงอาจกล่าวได้ว่าธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างแนบแน่น ปรากฏในลักษณะที่มนุษย์ ถูกควบคุมภายใต้ธรรมชาติ มนุษย์จึงปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ รวมทั้งมนุษย์ยังทำลายธรรมชาติ และมนุษย์ถูกธรรมชาติทำลาย เพราะมนุษย์เป็นองค์ประกอบหนึ่งของธรรมชาติและอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต รวมถึงกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม และความเชื่อ ตลอดจนร่องรอยหลักฐานที่ปรากฏในงานศิลปะและวรรณกรรม (ชาคริต แก้วทันคำ, 2561: 223) การกล่าวถึงธรรมชาติมักปรากฏในวรรณกรรม เพราะวรรณกรรมมีฐานะเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ จึงถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดเพื่อให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งด้านความสวยงามและประโยชน์ที่มีต่อสรรพชีวิต ขณะเดียวกันนั้นได้นำเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติร่วมด้วย (ดวงมน จิตร์จำนงค์, 2540: 115) ทั้งนี้เมื่อโลกยุคใหม่เจริญก้าวหน้าด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความก้าวหน้าดังกล่าวแม้จะนำความสะดวกสบายมาสู่มนุษย์ แต่มนุษย์ก็มีส่วนในการคุกคามและทำลายธรรมชาติเช่นกัน และนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559: 313)

วรรณกรรมกับความสัมพันธ์กับธรรมชาติโดยเฉพาะวรรณกรรมร่วมสมัยอยู่ในความสนใจของนักนิเวศวิจารณ์หลังศตวรรษที่ 20 ล้วนสะท้อนถึงความซับซ้อนเชิงสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเกี่ยวพันกับสภาวะการณ์ของโลกสมัยใหม่และปัญหาสิ่งแวดล้อม (พชรวรรณ บุญพร้อมสกุล, 2562: 394) ผู้ประพันธ์วรรณกรรมมักนำเสนอประเด็นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยนำเสนอผ่านวรรณกรรมเพื่อสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ต่อธรรมชาติ เพื่อจุดประกายและตั้งคำถามกับสังคมในการหา แนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นปรากฏการณ์ในสังคม ดังนั้น การใช้ทฤษฎีเป็นเครื่องมือในการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศ (Ecocriticism) จึงเน้นการศึกษาประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ฐานความคิดด้านนิเวศวิทยาและแนวคิดสิ่งแวดล้อมนิยม ที่มุ่งศึกษาวรรณกรรมที่นำเสนอความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ปรากฏในวรรณกรรม (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2556: 49)

วรรณกรรมของคามิน คมนีย์ เป็นวรรณกรรมประเภทสารคดี และวรรณกรรมเยาวชนที่มีผลงานออกอย่างต่อเนื่อง ทั้งตีพิมพ์เป็นรูปเล่มหนังสือและแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) โดยคามินสร้างผลงานตั้งแต่ พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2559 รวมจำนวน 18 เรื่อง ผลงานของคามิน คมนีย์ ได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน ได้แก่ รางวัลนายอินทร์อวอร์ด รางวัลแว่นแก้ว รางวัลสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และรางวัลเซเวนบุคอวอร์ด ปี พ.ศ. 2547 เรื่อง *เย็นวันเสาร์-เช้าวันอาทิตย์* ได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมนายอินทร์อวอร์ด ประเภทสารคดี ปี พ.ศ. 2553 เรื่อง *ไปเป็นเจ้าชาย...ในแคว้นศัตรู* ได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมนายอินทร์อวอร์ด ประเภทสารคดี ปี พ.ศ. 2554 เรื่อง *ตามหาใจต้น* ได้รับรางวัลชนะเลิศแว่นแก้ว ประเภทนวนิยายสำหรับเยาวชน ปี พ.ศ. 2555 เรื่อง *ลูกยางกลางห้วย* ได้รับรางวัลดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) รางวัลหนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่น (บันเทิงคดี) ในการประกวดหนังสือดีเด่นปี พ.ศ. 2556 รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ประเภทวรรณกรรมเยาวชนเซเวนบุคอวอร์ด ปี 2556 และรางวัลจากคณะกรรมการนานาชาติด้านหนังสือเด็กและเยาวชน (The International Board on Books for Young People: IBBY) ได้ประกาศให้เป็นหนึ่งในรายชื่อหนังสือเกียรติยศ (Honour Book List) ประจำปี พ.ศ. 2557

คามิน คมนีย์ เป็นนักเขียนที่มีความสามารถในการเขียนสารคดีและวรรณกรรมเยาวชน รวมทั้งเป็นผู้หลงใหลในการเดินทาง เขาผลิตงานเขียนที่สะท้อนเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แก่นของเรื่อง เน้นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศ และการตระหนักความสำคัญของธรรมชาติและยังนำเสนอปัญหาการคุกคามและการทำลายธรรมชาติ จึงกล่าวได้ว่าผลงานของคามิน คมนีย์ มีความน่าสนใจในการนำมาศึกษาตามทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศ โดยการวิเคราะห์ประเด็นมนุษย์กับความสัมพันธ์ของธรรมชาติ การวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีวาทกรรมของมิเชล ฟูกูเกต์ และทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศของเซอร์ริลล์ กลีตต์เฟลต์ มาเป็นแนวทางการวิเคราะห์วิธีการนำเสนอวาทกรรมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ปรากฏในงานของ คามิน คมนีย์ เพื่ออธิบายว่าวรรณกรรมของคามิน คมนีย์ ประกอบสร้างวาทกรรม สัญลักษณ์ และอุดมการณ์สำนึกนิเวศ ในงานชุดนี้อย่างไร รวมทั้งจงใจนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในแง่มุมใด และผลิตซ้ำ วาทกรรมกระแสหลักชุดใด ทั้งนี้การใช้ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศครั้งนี้ จะทำให้ผู้อ่านเปิดมุมมองใหม่ในการวิเคราะห์วรรณกรรมและตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์วรรณกรรมในชุดอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในงาน ของ คามิน คมนีย์

ทบทวนแนวคิด

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำไปเป็นแนวทางสู่การวางกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

แนวคิด ทฤษฎี

1. ทฤษฎีวาทกรรม (Discourse) ของ มิเชล ฟูกูเกต์ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2562) สรุปรว่า วาทกรรมเป็นชุดความคิดที่สัมพันธ์กับความรู้ ความจริง และอำนาจ โดยสถาบันใดสถาบันหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ผลิตขึ้นเพื่อสร้างความหมายให้กับสังคมได้รับรู้ ดังนั้นวาทกรรมจึงเป็นชุดความคิดความรู้ที่สัมพันธ์กับอำนาจโดยแฝงอยู่ในตัวบท ผู้วิจัยนำทฤษฎีวาทกรรม ของ มิเชล ฟูกูเกต์ มาวิเคราะห์วรรณกรรม ของ คามิน คมนีย์ เพื่อใช้อธิบายการนำเสนอชุดวาทกรรมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ปรากฏในวรรณกรรม

2. ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ของเซอร์ริลล์ กลีตต์เฟลต์ (ัญญา สังขพันธ์, 2556) ได้สรุปว่า การวิจารณ์เชิงนิเวศกล่าวถึงวัฒนธรรมของมนุษย์ที่เชื่อมต่อถึงโลกกายภาพว่ามีผลกระทบต่อด้านใดอย่างไร และมีผลกระทบต่อด้านวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างไร การวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศนำมาใช้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประดิษฐ์ของภาษาและวรรณคดี การนำทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศมาวิเคราะห์ครั้งนี้ เพื่ออธิบายว่าคามินใช้วิธีการเลือกหรือจงใจเล่าเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติตามกระแสหลักของสังคมโลกอย่างไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมหลากหลายมิติ ได้แก่ งานของ กานมณี ภูักกติ (2547) ที่ศึกษาเรื่อง ความหมายและคุณค่าของชีวิตในนิเวศลุ่มลึก ตามทรรศนะของ อาร์เน นาสส์ งานของ ทนงค์ จันทะมาตย์ และธัญญา สังขพันธานนท์ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง ภาพแทนของ ธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมและพลวัตของสำนึกเชิงนิเวศในนวนิยายไทย ระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2556 งานของ เดชาวัต สุวรรณมาศ และคณะ (2563) ที่ศึกษาเรื่อง นวนิยายเรื่อง “อมตะ”: การวิเคราะห์ความเป็นอมตะ ตามกฎไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนาและการโคลนนิ่งทางวิทยาศาสตร์ งานของขวัญชนก นัยเจริญ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง จากระบวนกรรมสู่การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศสำหรับเยาวชน: กรณีศึกษานวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว และงานของ วราภรณ์ เกิดพิมาย และคณะ (2566) ที่ศึกษาเรื่อง ภูเขาทอง: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ตามแนวทางการศึกษาวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ สามารถสรุปประเด็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1. ความสำคัญและคุณค่าของธรรมชาติ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ 3. ทุนนิยมและการพัฒนา 4. จิตสำนึกเชิงนิเวศ 5. กฎไตรลักษณ์

จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ทฤษฎี วาทกรรมและทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศเป็นแนวทางวิเคราะห์ ว่าการนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับธรรมชาติในงานของคามิน คมนีย์ ผ่านฉาก บทบาทตัวละคร บทสนทนา การเล่าเรื่อง ในวรรณกรรมอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ดำเนินการตาม 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มประชากร คือ วรรณกรรมของคามิน คมนีย์ ที่ตีพิมพ์และจำหน่าย ตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2559 โดยใช้วิธีการเลือกวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ จำนวน 18 เรื่องคือ เย็นวันเสาร์-เช้าวันอาทิตย์ ได้ฟ้าฟากกระโน้น ช่วยกันเตะ... อย่าให้ตาย! ลอยนวลสวนสนุกแห่งชีวิต ไปเป็น เจ้าชาย... ในแคว้นศัตรู ตามหาโจตัน ลูกยางกลางห้วย สุ(ข)นั้ขคอนโด โลดเต้นบนเส้นด้าย ตะลอนพม่า... ประสาเจ้าชาย เหมือนเวลาไม่เคยเปลี่ยน ใจเท่านั้นบันดาลแรง เมื่อแม่ตื่น หัวใจ*เท้า เทียวหนึ่ง จะถึงไหน แก้วเท้าหาสุข ไปสู่ที่ขอบ-มายังที่รัก และลูกนกจากคอน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ทฤษฎีวาทกรรม (Discourse) ของ มิเชล พูโกต์ ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ของ เซอร์ริสท์ ก्लीตเฟลตี เป็นแนวทางวิเคราะห์ตีความข้อมูลที่น่าสนใจ ในวรรณกรรม ของ คามิน คมนีย์ ในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการวิจัย อภิปราย ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และให้ข้อเสนอแนะที่พบในงานวิจัย แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษา พบว่าทฤษฎี 2 ชุด คือ 1. ทฤษฎีการเดินทางกับธรรมชาติ ที่ประกอบสร้างผ่านอุดมการณ์สำนักนิเวศ 2 ลักษณะ ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศ และมนุษย์กับการพึ่งพาและทำลายธรรมชาติ 2. ทฤษฎีตัวตนกับธรรมชาติ ประกอบสร้างผ่านกฎไตรลักษณ์ ได้แก่ สรรพสิ่งคืออนิจจัง การตระหนักในทุกข์ และการไม่มีตัวตน ในบทความนี้ขอนำเสนอตัวอย่างวรรณกรรมที่วิเคราะห์ จำนวน 4 เรื่อง คือ *ใต้ฟ้าฟากกระโน้น ลอยนวลสวนสนุกแห่งชีวิต ลูกยางกลางห้วย และเมื่อแม่ตื่น* ดังบทวิเคราะห์และตารางสรุป ต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเดินทางกับธรรมชาติ อธิบายตามความหมายในพจนานุกรมว่า การเดินทาง หมายถึง ก. ไปสู่ที่ใดที่หนึ่งที่ไม่ไกลออกไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 444) หากอธิบายทฤษฎีการเดินทางกับธรรมชาติในงาน ของคามิน คมนีย์ พบว่า คามินประกอบสร้างทฤษฎีการเดินทางกับธรรมชาติ โดยเล่าเรื่องให้ตัวละครตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ต้องอาศัยและพึ่งพา ในฉากสำคัญของเรื่อง คามินสนใจเลือกการเรียนรู้ในรายวิชาสำรวจโลกที่นักศึกษาต้องลงพื้นที่จริงเพื่อเข้าใจความสัมพันธ์ของธรรมชาติกับมนุษย์ อีกตอนคามินตั้งใจต่อยอดให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยให้ตัวละครเก็บขยะออกจากพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งแปลกปลอมของธรรมชาติ จึงเป็นการประกอบสร้างทฤษฎีการเดินทางกับธรรมชาติผ่านอุดมการณ์สำนักนิเวศ โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศ และการพึ่งพาและการทำลายธรรมชาติ ดังตัวอย่าง

1.1 การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศ หมายถึง แสดงออกถึงความรักและห่วงแหนธรรมชาติ ในฐานะที่เป็นที่พึ่งพิงให้แก่มนุษย์ อีกทั้งการสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศได้ปลูกฝังระบอบคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล ซึ่งต้องพัฒนาจากระบบคิดหรือที่เรียกว่ากระบวนทัศน์ (Paradigms) อันเป็นชุดของระบบความคิดที่สัมพันธ์กับวิถีคิด วิถีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า ซึ่งตั้งอยู่บนฐานการมองโลก ตามความเป็นจริง (ขวัญชนก นัยเจริญ, 2564: 73) ในกรอบคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศแสดงให้เห็นวิธีการปฏิบัติและการให้คุณค่าแก่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในชุดทฤษฎีการเดินทางคือการสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศ ปรากฏใน *ใต้ฟ้าฟากกระโน้น* ดังนี้

ใน *ใต้ฟ้าฟากกระโน้น* คามินได้บรรยายถึงฉากการเดินทางไปสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นกิจกรรมในรายวิชาสำรวจโลกรอบบ้าน วิชานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศให้กับผู้เรียน คามินได้เดินทางไปสำรวจภูเขา ป่า และท้องทุ่งบริเวณทะเลสาบ Finger Lakes พร้อมกับอาจารย์ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ดังตัวอย่าง

คอร์สแบกเป้มีชื่อเฉพาะว่า At Home On Earth (ครูเรียกว่าสำรวจโลกรอบบ้าน) เทอมนี่เรามีกัน 6 คน และผู้สอนหรือผู้นำทางอีก 2 คน เป้าหมายของเราคือสำรวจความงามลึกซึ้งน่าตื่นตาของบรรดากอร์จ ลำเนาไพรและท้องทุ่งของบริเวณทะเลสาบ Finger Lakes ทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนเชิงนิเวศในท้องที่ เรียนรู้ว่าวิถีชีวิตของเรานั้นมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร

ผู้สอนในคอร์สแบกเป้เป็นผู้หญิงทั้งคู่ โมนิกามีผมเปียยาวลงมาถึง สะเอว ดูหัวและจริงจัง บางคนบอกว่าเธอมีเชื้อสายอินเดียนแดงด้วย... เราจะมีการเรียนทฤษฎีกันในห้องทุกวันพฤหัสบดี ซึ่งต้องด้วยการเดินป่าสั้น ๆ วันเสาร์อาทิตย์จะเดินป่าอย่างเดียว อย่างเอาจริงเอาจัง สัปดาห์ละ 1-2 วัน และจะ ทั้งทำยปิดคอร์สด้วยการเดินป่าแรมทาง 3 วัน 2 คืน...เราเริ่มต้น เรียนรู้กันตั้งแต่เรื่องการวางแผนเดินทาง การจัดเป้อย่างมีประสิทธิภาพ การตั้งแคมป์ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การเตรียมเสบียงกรังและการปรุงอาหารในป่า รวมทั้งเรื่องความปลอดภัยและเครื่องช่วยยามหลงทาง เช่น เข็มทิศและนกหวีด

(คามิน คมนีย์, 2548: 67)

ใน *ใต้ฟ้าฟากกระโน้น* คามินได้บรรยายฉากของนักศึกษามหาวิทยาลัยอิฐาเกะ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา At Home On Earth อันเป็นรายวิชาที่นักศึกษาจะต้องฝึกทักษะการใช้ชีวิต ในธรรมชาติของทะเลสาบรูปนิ้ว (Finger Lakes) ซึ่งอยู่ฝั่งตะวันตกของสหรัฐอเมริกา ในฉากนั้นให้โมนิกาทัวแทนของชาวอินเดียนแดง ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชา เธอมีเชื้อสายชนเผ่าดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในอเมริกา ที่ชาวพื้นเมืองต้องต่อสู้กับชาวยุโรปที่เข้ามารุกรานขยายอาณานิคมในพื้นที่ อเมริกาเป็นแผ่นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ทองคำและน้ำมัน จึงเป็นเหตุให้ชาวยุโรปต้องการเข้ามายึดครอง ตัวอย่าง ที่ยกมาคามินผลิตซ้ำอุดมการณ์สำนึกนิเวศที่ชนกลุ่มพื้นเมืองอย่างอินเดียนแดงดั้งเดิมได้อนุรักษ์ธรรมชาติและสืบทอดถึงคนรุ่นหลัง อันเป็นประวัติศาสตร์ทางกายภาพดั้งเดิมของคนอเมริกาที่มีชาวพื้นเมืองอินเดียนแดงอาศัยอยู่ การที่โมนิกานำนักศึกษาเรียนรู้สภาพพื้นที่ตามระบบนิเวศ เป็นการตอกย้ำความสำคัญของมนุษย์ที่ต้องปรับตัวให้สัมพันธ์กับธรรมชาติ ดังความว่า “...การตั้งแคมป์ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด...” (คามิน คมนีย์, 2548: 67) โดยเฉพาะนักศึกษาวิชาสำรวจรอบบ้านอันเป็นตัวแทนของนักอนุรักษ์ธรรมชาติและ การบอกเล่าในฐานะนักประวัติศาสตร์ ซึ่งผลิต/สร้าง และตอกย้ำหน้าที่ผลิต/สร้าง และตรวจตรา/คุมเข้ม บรรดาข้อเท็จจริงและความจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่า “ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และ “อดีต” (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560: 249) นอกจากนี้ ใน *ลูกยางกลางห้วย* คามินยังนำเสนออุดมการณ์สำนึกเชิงนิเวศผ่านตัวละครจาง ซึ่งเป็นตัวละครเอกหญิงที่มีสูงศักดิ์และหวงแหนธรรมชาติในพื้นที่ที่อาศัยอยู่ดังตัวอย่าง

“...เธอถึงกับจัดเก็บขยะจำพวกของสบู่หรือแชมพู ถังผงซักฟอก และขยะทั่วไปตามข้างห้วยซึ่งลอยไปติดระเกะระกะตามซอกหินและรากไม้ จนหมดจดด้วยตัวเอง และห้ามไม่ให้ใครทิ้งขยะลงห้วยอีก”

(คามิน คมนีย์, 2555, หน้า 40)

ตัวอย่าง *ลูกยางกลางห้วย* ข้างต้น จางซึ่งเป็นตัวละครเอกหญิงแสดงออกถึงการรักและหวงแหนธรรมชาติ เมื่อมนุษย์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องร่วมกันดูแลรักษาธรรมชาติเหล่านั้น จากข้อความที่ยกมา คามินจงใจสร้างตัวละครจางให้มีจิตสำนึกหวงแหนและอนุรักษ์ธรรมชาติในพื้นที่ที่อาศัยอยู่โดยมีจิตสำนึกเก็บขยะและสั่งไม่ให้ผู้ใดทิ้งขยะลงในแม่น้ำอีก การจงใจอธิบายพฤติกรรม

ของจวง ที่เก็บขยะพลาสติกที่ลอยมาติดชอกหินออกจากโกรกธาร จึงสื่อสัญลักษณ์ว่าพลาสติกเหล่านั้นเปรียบเสมือน ผู้บุกรุกหรือสิ่งแปลกปลอมในพื้นที่สีเขียว จวงจึงเปรียบเสมือนตัวแทนของมนุษย์ที่รักและหวงแหนธรรมชาติและต้องการพิทักษ์พื้นที่อาศัยของตนเอง สื่อถึงอุดมการณ์สำนึกในเวทีที่คามินอธิบายผ่านฉากและพฤติกรรมของตัวละครได้อย่างแนบเนียน

1.2 การพึ่งพาและทำลายธรรมชาติ พึ่งพา หมายถึง ก. อาศัยกัน, ช่วยเหลือกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 840) ส่วนคำว่า ทำลาย หมายถึง ก. อากาศที่ทำให้สิ่งซึ่งเป็นกลุ่มก้อนแตกหักหรือพังกระจัดกระจาย, ทำให้พัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 569) จะเห็นได้ว่ามนุษย์ในอดีตล้วนพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต มนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ อย่างแนบแน่น มนุษย์อาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต ธรรมชาติจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน (จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์, 2561: 14) ในวาทกรรม การเดินทางกับธรรมชาติพบว่าคามินอธิบายภายใต้ 2 ประเด็น คือ การพึ่งพาธรรมชาติ และการทำลายธรรมชาติ ดังบทวิเคราะห์ต่อไปนี้

1.2.1 การพึ่งพาธรรมชาติ กล่าวได้ว่าธรรมชาติมีความสัมพันธ์ต่อมนุษย์ ในฐานะที่มนุษย์ได้อาศัยพึ่งพามาแต่ครั้งบรรพกาล สังคมยุคแรกเริ่มก่อตั้งเป็นรัฐ เป็นสภาพสังคมที่มนุษย์อาศัยและพึ่งพาธรรมชาติ และมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เนื่องจากวิถีการผลิตและปัจจัย ในการผลิตยังต้องอาศัยจากธรรมชาติ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2556: 92) การพึ่งพาธรรมชาติในงานของ คามิน คมนีย์ ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *ลูกยางกลางห้วย* ดังนี้

ใน *ลูกยางกลางห้วย* คามินสร้างตัวละครจ้อย แม่ และน้องชายของจ้อย ในฉากหนึ่งบรรยายแม่ของจ้อยได้เล่าถึงพฤติกรรมของจ้อยที่มีพฤติกรรมพึ่งพาธรรมชาติ โดยจ้อยนิยมรับประทานลูกไม้ในป่ามากกว่าเลือกรับประทานอาหารทั่วไป ดังข้อความว่า

“...แม้ว่าเขาเป็นเด็กแปลก วันไหนกับข้าวไม่ถูกใจก็ไม่ยอมกินข้าว แต่หากเป็นลูกไม้ชายป่าอาหารนกกละก็กินได้กินดี ไม่เหมือนกับไอ้จู้ รายนั่นกินได้กินดีไม่มีมากความ”

(คามิน คมนีย์, 2555: 12)

ข้อความใน *ลูกยางกลางห้วย* จ้อยเป็นตัวละครดำเนินเรื่อง เขาชอบรับประทานผลลูกหว่า ที่หล่นลงในธารและติดใจในรสชาติของลูกหว่าที่หวานชื่นใจ ทุกครั้งที่เขาลงไปในลำห้วยจ้อยจะนั่งยอง ๆ เพื่อกวาดเอาลูกหว่าที่หล่นในน้ำมารับประทาน พฤติกรรมของจ้อยเป็นการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติที่มนุษย์อาศัยพิชพรรณธัญญาหารเป็นแหล่งอาหาร คำพูดของแม่ที่พูดกับจ้อยว่า “จ้อยเป็นเด็กแปลกวันไหนกับข้าวไม่ถูกใจก็ไม่ยอมกินข้าว แต่หากเป็นลูกไม้ชายป่าอาหารนกกละก็กินได้กินดี” (คามิน คมนีย์, 2555: 12) จากคำกล่าวนี้นี้ เป็นการตอกย้ำว่ามนุษย์พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ เพราะธรรมชาติคือแหล่งอาหารที่สำคัญของมนุษย์และสัตว์ และมนุษย์กับสัตว์มีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน คือ มองธรรมชาติเป็นที่พึ่งหรือที่อยู่อาศัย จ้อยจึงเป็นภาพแทนของมนุษย์ที่อาศัยธรรมชาติรอบตัว เมื่อวิเคราะห์ตามทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ จึงกล่าวได้ว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติแบบพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตและความอยู่รอด

1.2.2 การทำลายธรรมชาติ มนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติดังกล่าวมาแล้วว่า มนุษย์พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ แต่ขณะเดียวกันมนุษย์ยังเป็นผู้ทำลายและคุกคามธรรมชาติอีกด้วย จะเห็นได้ว่า

ปัญหาของโลกยุคใหม่ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาพบปัญหาความเสื่อมโทรม การคุกคามทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากฝีมือมนุษย์เป็นหลัก และนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559: 313) ทั้งนี้เมื่อมนุษย์เกิดความรู้สึกต้องการทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไปจนเกินความพอดี ปัญหาการเข่นฆ่าเพื่อแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่พบบ่อยขึ้น

ใน *ลูกยางกลางห้วย* คามินใช้กลวิธีการเขียนเล่าเรื่อง โดยนำเสนอประเด็นปัญหาความโลภของมนุษย์ซึ่งกล่าวถึงการทำลายธรรมชาติ ขณะเดียวกันธรรมชาติที่เป็นเสมือนมิตร ของมนุษย์ก็ทำลายมนุษย์ด้วยเช่นกัน ดังข้อความว่า

“เขาศูนย์ในอดีตกาลสมบูรณ์ไปด้วยแมกไม้ พรรณพืชและสัตว์ป่านานาชนิด ในปี 2505 เกิดมหาพายุภัย กวาดล้างทำลายความอุดมของธรรมชาติ บนภูเขา ไปจนแทบจะเหี้ยนเตียน...สืบเนื่องจากการก่อสร้างศูนย์โทรคมนาคมนั่นเอง ทำให้มีการแผ้วถางทางสร้างถนนลาดยางขึ้นเขาศูนย์ชาวบ้านพากันขึ้นไปทำสวนยางปลูกพันธุ์ไม้ผลต่าง ๆ จนกระทั่งประมาณปี 2512 ชาวบ้านคนหนึ่งกำลังขุดหลุม ยางพาราก็ได้พบก้อนหินลักษณะแตกต่างจากปกติคือ มีน้ำหนักมากกว่าหินธรรมดาผิวเรียบสีดำส่องประกายแวววาวเมื่อต้องแสง ต่อมาผู้รู้ระบุว่าก้อนหินนั้น คือ แร่พลูมสามารถขายได้ราคาและกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดแร่ต่างประเทศก้อนแร่ลักษณะนี้เรียกกันว่า ลูกพลัด เป็นเนื้อแร่พลูมล้วน ๆ ไม่มีหินปะปน”

(คามิน คมณีย์, 2555, หน้า 72)

ข้อความข้างต้นจากเรื่อง *ลูกยางกลางห้วย* คามินใช้กลวิธีเขียนเล่าเรื่องเขาศูนย์ ซึ่งเป็นแหล่งขุดแร่พลูม สถานที่แห่งนี้จากที่เคยเป็นภูเขาที่อุดมสมบูรณ์มาก่อน เหตุการณ์เมื่อปี พ.ศ. 2505 เกิดพายุภัยที่แหลมตะลุมพุก พายุโซนร้อนแฮร์เรียตส่งคลื่นพายุซัดฝั่ง (storm surge) สร้างความเสียหายใหญ่หลวงทั้งบ้านเรือนพังพินาศมีผู้เสียชีวิตเกือบหนึ่งพันคน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2560, ออนไลน์) สืบเนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวที่ยังไม่มีเทคโนโลยีที่ช่วยในการเตือนภัยให้กับมนุษย์ เพื่อป้องกันและรับมือกับภาวะวิกฤตนี้ รัฐจึงได้ก่อตั้งเขาศูนย์เป็นสถานที่ตั้ง “ศูนย์โทรคมนาคม” เพื่อเตือนภัยจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ในจังหวัดภาคใต้ที่ติดกับชายทะเล นอกจากนี้แล้วเขาศูนย์ยังเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านประกอบอาชีพปลูกยางพาราและผลไม้ และที่สำคัญชาวบ้านได้ขุดพบแร่พลูมที่สามารถนำไปขายได้ราคา และแร่พลูมยังเป็นที่ต้องการของตลาดแร่ในต่างประเทศ ดังนั้น แร่พลูมจึงเป็นแร่ที่สำคัญในโรงงานอุตสาหกรรม เพราะมีคุณสมบัติด้านการนำความร้อนได้ดี หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าทังสเตน เมื่อเกิดความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มนุษย์จึงเกิดการคุกคามรุกรานและทำลายธรรมชาติอย่างเกินพอดีเพื่อนำแร่พลูม มาจำหน่ายให้แก่เงินทุน จะเห็นได้ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดมูลค่าของธรรมชาติ เช่น แร่พลูมอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมแต่ขณะเดียวกันทุนนิยมก็เป็นคู่ตรงข้ามการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะว่าโลกปัจจุบันนี้เป็นระบบทุนสมัย (Capitalocene หรือ Age of Capital) ที่ไม่ได้ถูกขับเคลื่อนโดยมนุษย์เป็นองค์รวมมากเท่ากับการถูกขับเคลื่อนโดยระบบทุนนิยม ระบบทุนนิยมจึงไม่ได้ทำลายล้างธรรมชาติโดยตรงแต่เป็นการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ทำให้ธรรมชาติต้องทำงานโดยไม่มีความตอบแทนหรือธรรมชาติมีราคาถูก

(Cheap Nature) หรือกล่าวว่าเป็นการลดทอดคุณค่าธรรมชาติ (Moore, 2016: pp. 1-6, อ้างถึงใน พชรวรรณ บุญพร้อมสกุล, 2562: 383)

2. วาทกรรมตัวตนกับธรรมชาติ ตัวตน (self) หมายถึง สิ่งที่เป็นสาระัตถะของชีวิตของแต่ละบุคคล มีสภาพเที่ยงแท้ถาวร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548: 88) ตัวตนจึงทำให้บุคคลนั้นยังเป็นคนเดิม แม้ว่าร่างกายภายนอกหรือความรู้สึกนึกคิดจะแปรเปลี่ยนไปแล้วก็ตาม ส่วนคำว่า ธรรมชาติ หมายถึง น. สิ่งที่เกิด มีและขึ้นอยู่กับตามธรรมดาของสิ่งนั้น ๆ ว. ที่เป็นไปเองโดยมิได้ปรุงแต่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 597) จึงอาจกล่าวได้ว่า ตัวตนกับธรรมชาติ หมายถึง การเรียนรู้ตนเองของมนุษย์ โดยนำธรรมชาตินี้มาสร้างความเข้าใจในการใช้ชีวิต สอดคล้องกับหลัก “ไตรลักษณ์” ของพุทธศาสนาที่หมายถึง ลักษณะ 3, อาการที่เป็นเครื่องกำหนดหมาย 3 อย่าง อันให้รู้ถึงความจริงของสภาวะธรรมทั้งหลายที่เป็นอย่างนั้น ๆ ตามธรรมดาของมัน ประกอบด้วย อนิจจัง ความเป็นของไม่เที่ยง ทุกขัง ความเป็นทุกข์ และอนัตตา ความเป็นของไม่ใช่ตน ลักษณะทั้ง 3 เหล่านี้ ปรากฏอยู่ตามธรรมดาที่แน่นอนเป็นไปตามกฎธรรมชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2546: 78) วรรณกรรมของคามินประกอบสร้างวาทกรรมตัวตนกับธรรมชาติ แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1. สรรพสิ่งคืออนิจจัง 2. การตระหนักในทุกข์ และ 3. การไม่มีตัวตน ดังบทวิเคราะห์ ต่อไปนี้

2.1 สรรพสิ่งคืออนิจจัง อนิจจัง หมายถึง ว. ไม่เที่ยง, ไม่แน่นอน, เปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ. (ป.) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1369) เป็นกฎข้อหนึ่งของกฎไตรลักษณ์ กล่าวถึงลักษณะที่เป็นธรรมดาตามธรรมชาติแห่งสังขารทั้งหลายที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างนี้ ดังนั้นสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ เมื่อพิจารณาตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาเรื่องความเป็นอนิจจังของชีวิต จึงทำให้เห็นสภาพความ ไม่เที่ยง ความไม่คงที่ ความไม่ยั่งยืนของมนุษย์ที่มีลักษณะเดียวกับธรรมชาติ ดังเรื่อง *ลอยนวลสวนสนุกแห่งชีวิต* ดังนี้

ใน *ลอยนวลสวนสนุกแห่งชีวิต* คามินกล่าวถึงสังขารของสิ่งมีชีวิตเมื่อมีเกิดขึ้น ย่อมมีดับไป ชีวิตของมนุษย์นั้นไม่เที่ยงแท้และแน่นอน ดังตัวอย่าง

“...ผมอธิบายหลักความเชื่อทางพุทธศาสนาไปพอประมาณว่า พระเจ้ามาสด โดยแสดงสังขารว่าการตายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ทุกคนควรบอกตัวเองซ้ำ ๆ ว่าไม่ควรเศร้าโศกเกินไปกับคนตาย และไม่ควรประมาทเนื่องจาก ความตายอาจมาถึงใครก็ได้โดยไม่ตั้งตัว ความตายจึงมาสอนให้ผู้คนตระหนักในการทำสิ่งที่ดีที่งามเสียเดี๋ยวนี้ เพื่อที่เวลาตายเราจะได้ไม่กังวลว่า ยังไม่ได้ทำสิ่งที่ควรทำ...ส่วนการเผาศพนั้นก็ให้บทเรียนชัดเจนเช่นกัน ชาวพุทธสอนกันแบบที่เพลงฝรั่งว่าไว้ว่า All we are is dust in the wind—สุดท้ายแล้ว... คนทุกคนก็เพียงธุลีฝุ่นในสายลม”

(คามิน คมนีย์, 2550: 257-258)

ตัวอย่างเรื่อง *ลอยนวลสวนสนุกแห่งชีวิต* ข้างต้น คามินบรรยายเกี่ยวกับงานฉาบปูนกึ่งที่เขาจัดให้กับเพื่อนของเขาซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่เสียชีวิต คามินได้ส่งอีเมลแจ้งให้ครอบครัวของบิลทราบว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกคนต้องพบเจอในชีวิต แก่นในการดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงต้องหมั่นกระทำความดี เพราะจะได้ไม่ต้องกังวลหรือติดอยู่ในบ่วงหรือห่วงหาเมื่อจากโลกนี้ไป หลักความเชื่อของศาสนาพุทธ และของชาวตะวันตกหรือตาม

ลัทธิต่าง ๆ ในการใช้ชีวิตย่อมสอดคล้องกัน โดยเชื่อว่าสุดท้ายแล้วทุกคนต้องกลับไปสู่ธรรมชาติทุกอย่างจึงเป็นอนิจจัง และมีการเปลี่ยนแปลงไม่เที่ยงแท้ ดังคำกล่าวที่ว่า “สุดท้ายแล้ว...คนทุกคนก็เพียงรูลึฝุ่นในสายลม” (คามิน คมนีย์, 2550: 257-258) ชีวิตของมนุษย์สุดท้ายต้องกลับไปสู่ธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ หรือแนวคิดธรรมชาติ เป็นศูนย์กลางของทุกสรรพสิ่ง ตามการประกอบสร้างในวาทกรรมตัวตนกับธรรมชาติ

2.2 การตระหนักในทุกข์ หมายถึง ก. รู้ประจักษ์ชัด, รู้ชัดแจ้ง คำว่า ทุกข์ หมายถึง น. ความยากลำบาก ความไม่สบายกายไม่สบายใจ ความทนได้ยาก และความทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 459 ; 575) รวมถึงความกดดัน ปัญหาความเจ็บปวดทั้งทางกายและทางใจ (คงศักดิ์ ต้นไฟจิตร, 2552: 47) ในสารคดี *ใต้ฟ้าพายุกระโน้น* คามินอธิบายถึงการตระหนักในทุกข์โดยใช้กลวิธี การเขียนบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของเขาที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ คามินมองธรรมชาติและกำหนดให้ธรรมชาติในฐานะเครื่องมือเยียวยาสภาพจิตใจที่กำลังเกิดทุกข์ ดังตัวอย่าง

“...ได้มานั่งสังเกตอารมณ์ตัวเองที่ลำธารเชิงน้ำตกใกล้บ้านใหม่ได้สงบจิตใจลงบ้าง...ชีวิตก็คล้ายลำธาร อารมณ์ก็เหมือนสายน้ำ จะดีจะร้ายมันก็ไหลมาแล้ว ก็ไหลไป หากใครเก็บกักอารมณ์โดยเฉพาะอารมณ์แย่ ๆ เช่น เหมงหรือกลัว เอาไว้นาน ๆ ก็เหมือนน้ำนิ่งในหนองซึ่งไม่มีทางระบาย ไม่นานมันจะกลายเป็นน้ำเน่า ชีวิตคนนั้นก็เช่นกัน เก็บกักอารมณ์ไว้ก็จะกลายเป็นอารมณ์เสียอารมณ์บูด...”

(คามิน คมนีย์, 2548: 165)

ตัวอย่างข้างต้น ใน *ใต้ฟ้าพายุกระโน้น* คามินเขียนบรรยายประสบการณ์ที่เขาเคยศึกษาต่อ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา เขารู้สึกเหงาคิดถึงบ้าน อารมณ์เหงาและคิดถึงบ้านทำให้เกิดทุกข์กายทุกข์ใจ เขามานั่งรำพึงกับลำธารข้างบ้านใหม่ของเพื่อน เพื่อให้ลืมความทุกข์ชั่วคราวที่เกิดขึ้นอันเป็นวิธีการกำจัดความทุกข์ของมนุษย์เรา คามินใช้ปัญญาพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวเขา ทำให้เข้าใจถึงสัจธรรมชีวิตที่ว่าคนเราเปรียบ ดังสายน้ำทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเมื่อเกิดขึ้นแล้ว อีกไม่นานก็กลายเป็นอดีตมนุษย์ควรเข้าใจสัจธรรมข้อนี้ หากคนเรายังคงวนเวียนจดจำเรื่องราวในอดีตโดยไม่ปล่อยวางชีวิตก็คล้ายกับน้ำเน่าที่ไม่สามารถปล่อยทิ้งให้ไหลไปและหากกักเก็บไว้นับวันก็จะเน่าเหม็น จะเห็นได้ว่าคามินเปรียบอารมณ์ความรู้สึกของตนเองกับสายน้ำที่ต้องพิจารณาว่าจะให้สายน้ำนั้นไหลไปตามกฎของธรรมชาติหรือกักเก็บให้นิ่งเฉย แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างสภาพจิตใจของมนุษย์กับธรรมชาติ โดยเลือกอธิบายธรรมชาติในความเป็นมิตรกับมนุษย์ และเป็นที่พึ่งพิงในยามที่มนุษย์เกิดความสุขและความทุกข์ ธรรมชาติจึงมีหน้าที่ช่วยปรับอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์ให้เข้าใจในสภาวะจิตใจที่เกิดขึ้นทุกขณะ หากมนุษย์เข้าใจกลไกของชีวิตที่สัมพันธ์กับจิตใจแล้วจะก่อให้เกิดพลังบวกในชีวิต ดังนั้นการทบทวนเหตุการณ์และฝึกดูจิตของตนเอง เพื่อสัมพันธ์กับธรรมชาติดังที่คามินนั่งมองลำธาร แสดงให้เห็นถึงการยึดโยงธรรมชาติเป็นแบบจำลองชีวิตของมนุษย์ที่มีการผันแปรเฉกเช่นอารมณ์ของมนุษย์

2.3 การไม่มีตัวตน การไม่มีตัวตนหรืออนัตตา หมายถึง ว. ไม่ใช่อัตตา, ไม่ใช่ ตัวไม่ใช่ตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1368) ปรากฏจากตัวตนที่เที่ยงแท้ถาวร ไม่ยึดติด อนัตตา จึงเป็นเอกลักษณ์และกฎของไตรลักษณ์ในพุทธศาสนา และจะเห็นได้ด้วยปัญญาเท่านั้น ปรากฏใน *เมื่อแม่ตื่น* ดังนี้

เรื่อง *เมื่อแม่ตื่น* คามินใช้กลวิธีการเขียนเล่าประสบการณ์การเดินทางกลับไปบ้านเกิดของเขาเพื่อดูแลแม่ เขาเลือกพักอาศัยในชนาที่เก่าและทรุดโทรมอันเป็นสถานที่ที่เขาเคยพักอาศัยในวัยเยาว์ ทั้งที่เขาที่บ้านพักที่สะดวกสบายต่อการพักอาศัย แต่เขากลับเลือกพักในชนาเก่า ๆ การสื่อถึงการเชื่อมโยงในวิถีชีวิตของเขานี้เป็นการอธิบายการปล่อยวาง โดยไม่ยึดติดกับอัตตาหรือสิ่งของภายนอกตัวตนตามกฎไตรลักษณ์ ดังตัวอย่าง

“ชนาทรุดโทรมมอซอขึ้นนี่นะ” แม่สายหน้าไม่ค่อยเชื่อ “ขนาดให้อยู่ฟรี คนกรีดยางแฉกนี้ก็ไม่เอาแล้ว เห็นไหมว่าไปเช่าห้องแถวกันหมด” แม่รำพึงต่ออีกว่า ผมช่างแปลกคน บ้านมีห้องหับให้หลับนอนเยอะเยอะ กลับมาชอบชนาอนาถาเสียนี้ผมได้แต่หัวเราะ มองชนาในเงามืดยามสว่างอย่างเป็นสุข รู้สึกรอบรู้วางใจในชนาหลังน้อยน้ออย่างบอกไม่ถูก ความเก่าแก่ช่างดูคลาสสิก ความทรุดโทรมนั้นซ่อมได้ ส่วนความมอซอนั้นแค่ต้องชำระสะสางเท่านั้นเอง”

(คามิน คมนีย์, 2556: 37)

เนื้อความ ใน *เมื่อแม่ตื่น* คามินอธิบายลักษณะของชนาที่บ้านของเขาที่มีลักษณะเก่าชอมซอ ในวัยเด็กคามินผูกพันกับชนาหลังนี้มาก คามินจึงตั้งใจเขียนเพื่อเชื่อมโยงภาพในอดีตกับสถานที่แห่งนี้ เป็นการโหยหาอดีตในวัยเยาว์ ที่ ณ วันหนึ่งคนเราจะกลับโหยหาอดีตที่เราประทับใจมาเป็นภาพแทนของชนบท ยุคเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่ผู้คนยังออกไปทำไร่ทำสวน ได้อาศัยชนาพักพิงยามพักเหนื่อยอยู่แบบเรียบง่าย ชนาจึงเป็นภาพแทนเชื่อมโยงความรู้สึกความสุขแห่งวัยเยาว์ในบ้านเกิดของเขาที่เต็มไปด้วยความสุข ขณะเดียวกันคามินยังสื่อถึงการปล่อยวางการไม่ยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นของภายนอก เช่น บ้านหรือชนาที่ทำให้เขาเกิดอารมณ์และความรู้สึกไม่ยินดียินร้ายต่อความสมบูรณ์ และความสะดวกสบายของสถานที่ เรียกว่าการไม่มีตัวตน คือการใช้ปัญญาตรึกตรองตามแนวพุทธ ตามกฎไตรลักษณ์และการพิจารณาสภาพปัญหาต่าง ๆ ดังประโยคที่คามินกล่าวว่า “ความทรุดโทรมนั้นซ่อมได้” อธิบายได้ว่าวัตถุต่าง ๆ เมื่อเกิดชำรุดหักพังไปตามกาลเวลา สามารถซ่อมแซมและกลับมาใช้ใหม่ได้ และขณะเดียวกันสภาพจิตใจหากทรุดโทรมหรือเหนื่อยล้า ต้องอาศัยพลังปัญญาจึงจะซ่อมได้ดังเดิม ให้เกิดพลังและในประโยคที่ว่า “ส่วนความมอซอนั้นแค่ต้องชำระสะสางเท่านั้นเอง” คำว่า มอซอ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ว. คาค้าง, ไม่ผ่องใส, หม่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 888) คามิน สร้างคำว่า “มอซอ” ในที่นี้สื่อถึงอารมณ์ที่ขุ่นข้องหมองใจในตัวเรา หากมนุษย์เรารู้จักจัดการอารมณ์ขุ่นมัวดังกล่าวด้วยปัญญาย่อมทำให้คนเราไม่ยึดติดกับสิ่งใดหรือรู้จักการปล่อยวางให้เห็นการขจัดในที่นี้ คือ การละวางหรือการละความเป็นตัวตนไม่ยึดติดหรือปล่อยวางในตนเอง เพื่อให้พ้นจากวังวนแห่งทุกข์ที่เกิดจากความอยากเหล่านั้น

ตาราง 1 แสดงสรุปความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในงานของ คามิน คมนีย์ การวิเคราะห์เชิงวาทกรรม

ชุดวาทกรรม	ชุดประกอบสร้างวาทกรรม	วรรณกรรมเรื่อง
1. การเดินทางกับธรรมชาติ	1.1 การเดินทางคือการสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศ 1.2 การพึ่งพา/ทำลายธรรมชาติ	- ใต้ฟ้าปากกระโน้น - ลูกยางกลางห้วย
2. ตัวตนกับธรรมชาติ	2.1 สรรพสิ่งคืออนิจจัง 2.2 การตระหนักรู้ในทุกซ์ 2.3 การดับสลายตามธรรมชาติ	- ลอยนวลสวนสนุกแห่งชีวิต - ใต้ฟ้าปากกระโน้น - เมื่อแม่ตื่น

สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอวาทกรรมว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในงานของคามิน คมนีย์ พบวาทกรรมการเดินทางกับธรรมชาติ ใน *ใต้ฟ้าปากกระโน้น* โดยคามินสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศ โดยคามินเป็นผู้เล่าเรื่องและสร้างตัวละครจางซึ่งเป็นตัวละครเอก ใน *ลูกยางกลางห้วย* เป็นผู้เล่าเรื่องเพื่อเน้นอุดมการณ์สำนึกนิเวศ ส่วนประเด็นการพึ่งพาและทำลายธรรมชาติ ใน *ลูกยางกลางห้วย* คามินได้สร้างตัวละครจ้อย เป็นตัวแทนที่อาศัยอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ สะท้อนโลกทัศน์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ คามิน ยังเน้นการใช้ธรรมชาติเป็นศูนย์กลางของทุกสรรพสิ่ง และอธิบายถึงการทำลายธรรมชาติและการเข้ามาของระบบทุนนิยมที่แต่ละพื้นที่อย่างปฏิเสธไม่ได้ ขนากลูกนำเสนอเป็นภาพแทนของชนบทที่เป็นเสมือนบ้าน และที่พึ่งพิงยามเหนี่ยวล้าของคนในพื้นที่ชนบท การกลับมาพักพิงในชนาชั่วคราวของคามินยังสื่อถึงการกลับคืนสู่รากเหง้าของผู้เขียนหรือสำนึกรักบ้านเกิดเพื่อสร้างการตระหนักถึงตัวตนของผู้เขียน ในประเด็นวาทกรรมตัวตนกับธรรมชาติ คามินยังจงใจนำเสนอการแสวงหาทางหลุดพ้นตามกฎไตรลักษณ์ และการพิจารณาทุกข์โดยการเลือกความสงบทางจิตใจเพื่อหาทางหลุดพ้นตามแนวคิดพุทธศาสนาและเน้นย้ำมนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติในทุกมิติ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

วรรณกรรมไทยในปัจจุบันได้นำเสนอให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของธรรมชาติมักปรากฏในฉากการเล่าเรื่อง เหตุการณ์และตัวละคร การยึดธรรมชาติเป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิต แม้ว่ากระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตน์จะเปลี่ยนแปลงไป เกิดความเจริญทางวัตถุขึ้นมาก แต่ท้ายที่สุดแล้วมนุษย์ต้องหันกลับมาพึ่งพาธรรมชาติ โดยเห็นความสำคัญของธรรมชาติในฐานะที่เป็นที่พักพิงและเยียวยาจิตใจของมนุษย์ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในงานของ คามิน คมนีย์ โดยวิเคราะห์เชิงวาทกรรม พบการนำเสนอวาทกรรมการเดินทางกับธรรมชาติ มนุษย์ต้องเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และการเดินทางของมนุษย์ต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นสำคัญ เมื่อสังคมเกิดการพัฒนารวดเร็ว ทำให้มนุษย์หลงลืมธรรมชาติ มุ่งเน้นระบบการผลิตแบบทุนนิยมจนทำลายธรรมชาติ เกิดส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และเกิดปัญหาเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ อาทิ น้ำท่วม ไฟป่า และภัยแล้งที่ขยายเป็นวงกว้าง ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตโดยรวม การศึกษาประเด็นนี้ขวัญชนก นัยเจริญ (2564: 82 - 83) ได้อธิบายไว้ใน เรื่อง วรรณกรรมสู่การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศสำหรับเยาวชน กรณีศึกษานวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแก้ว โดยชี้ให้เห็นว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์ต้องเป็นผู้ดูแลรักษาธรรมชาติ รวมถึงสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนใส่ใจ

สิ่งแวดล้อมผ่านการสร้างวาทกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติและผลิตซ้ำวาทกรรมธรรมชาติ ดังนั้นวรรณกรรมของคามินจึงทำหน้าที่สะท้อนสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสังคม ในฐานะผู้ประพันธ์คามินเลือกเสนอผ่านตัวละคร ฉาก สถานที่ และเนื้อหา ยังให้ความสำคัญธรรมชาติ ที่เป็นจุดเชื่อมโยงกับมนุษย์เพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักและประเด็นธรรมชาติสำนึกต่อการดูแลรักษาธรรมชาติ เนื่องจากช่วงสองถึงสามทศวรรษที่ผ่านมา เกิดกระแสตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วในสังคมมนุษย์ การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เอื้อให้มนุษย์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโลกได้กว้างขวางมากขึ้น และความผันผวนของฤดูกาลและสภาพอากาศทั้งตามธรรมชาติ และโดยฝีมือมนุษย์ (พชรวรรณ บุญพร้อมสกุล, 2562: 377-378) จึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมนับว่า มีบทบาทในการเป็นเครื่องมือปลูกกระแสสำนึกเชิงนิเวศ เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักและสำนึกเชิงนิเวศ รวมทั้งช่วยกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ

นอกจากนี้ ในประเด็นวาทกรรมตัวตนกับธรรมชาติ พบการประกอบสร้าง 3 ประเด็น ได้แก่ สรรพสิ่งคืออนิจจัง การตระหนักในทุกข์และการไม่มีตัวตน โดยใช้กฎไตรลักษณ์มาอธิบายการประกอบสร้างวาทกรรมชุดนี้คามินนำเสนอ กฎไตรลักษณ์ในลักษณะของสภาวะธรรมที่สื่อถึงการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ควรศึกษาควบคู่ทั้งทางโลกและทางธรรม สิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตคือต้องไขปัญหาในการพิจารณาอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดความทุกข์ ในประเด็นนี้ เดชา สุวรรณมาศ (2563: 121-122) อธิบายไว้ในบทความเรื่อง “อมตะ” การวิเคราะห์ความเป็นอมตะตามกฎไตรลักษณ์ ในพระพุทธศาสนาและการโคลนนิ่งทางวิทยาศาสตร์ ที่อธิบายว่าตัวละครในเรื่องสามารถใช้กฎแห่ง ไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนาบำบัดจิตใจให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ตัวละครเชื่อมั่นในเรื่องของจิตใจมากกว่าสมอง ไม่เกรงกลัวต่อการสูญเสีย ทั้งร่างกายหรือความตาย ตัวละครเชื่อมั่นว่าการหลุดพ้นตามกฎไตรลักษณ์จะนำมนุษย์ไปสู่ความเป็นอมตะอย่างแท้จริง (นิพนพาน)

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมของคามินใช้หลักคำสอนในพุทธศาสนาเป็นสหพทในการเชื่อมโยง ตัวบทเพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติและกฎของธรรมชาติ โดยคำนึง ถึงครรลองแห่งชีวิตที่มีความสุขอย่างสมบูรณ์ อีกทั้งในการเล่าเรื่องได้กำหนดตัวละครให้มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ ตอกย้ำธรรมชาติคือศูนย์กลางของทุกสรรพสิ่ง งานวรรณกรรมของคามิน คมนีย์ จึงเป็นเครื่องยืนยันว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยผลิตซ้ำอุดมการณ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสื่อถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ระหว่างมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อม และยังสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านตัวละครได้อย่างน่าสนใจ การประกอบสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอธิบายผ่าน การเดินทาง ใน 2 นัยยะ คือ “การเดินทางทางกาย” หมายถึง การมุ่งสัมผัสถึงอารมณ์และความรู้สึก ในความเป็นมนุษย์ปุถุชน และ “การเดินทางทางจิตใจ” ในนัยที่มนุษย์มุ่งแสวงหาทางหลุดพ้นจากวัฏสงสาร ทั้งนี้เมื่อยุติการเดินทางแล้วนั่นคือการมุ่งเข้าสู่ความที่หลุดพ้นจากอำนาจของกฎธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ผู้สนใจสามารถนำแนวทางนี้ไปศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ ที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพื่อให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติ รวมถึงการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อธรรมชาติ แม้เข้าสู่ยุคสังคมพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติมนุษย์ควร หันกลับมาดูแลใส่ใจรวมถึงร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติเหล่านั้นให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเรื่องสั้น นวนิยาย กวีนิพนธ์ ภาพยนตร์ ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างวาทกรรม อุดมการณ์ของผู้เขียน และวิเคราะห์การผลิตซ้ำวาทกรรมธรรมชาติ ผ่านเรื่องเล่า ฉาก ตัวละคร และบทสนทนา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมเชิงวิพากษ์

เอกสารอ้างอิง (References)

- กานมณี ภูักดี. (2547). *ความหมายและคุณค่าของชีวิตในนิเวศลุ่มลึก ตามทัศนะของอาร์เน นาสส์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- ขวัญชนก นัยจริญ. (2564). *จากวรรณกรรมสู่การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศสำหรับเยาวชน : กรณีศึกษานวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแกว. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 6(1). 71-84.
- คามิน คมนีย์ [นามแฝง]. (2553). *ใต้ฟ้าพากรกระโน้น*. กรุงเทพฯ: นานามีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- คามิน คมนีย์ [นามแฝง]. (2555). *ลอยนวลสวนสนุกแห่งชีวิตจริง*. นนทบุรี: บ้านหนังสือ.
- คามิน คมนีย์ [นามแฝง]. (2556). *เมื่อแม่ตื่น*. นนทบุรี: บ้านหนังสือ.
- คามิน คมนีย์ [นามแฝง]. (2560). *ลูกยางกลางห้วย*. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- คงศักดิ์ ต้นโพธิ์จิตร. (2552). *พุทธอัจฉริยะ*. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มจี.
- จักรพรรณ วงศ์พรพัฒน์. (2561). *นิเวศวิทยาเชิงพุทธกับแนวคิด คุณค่า และการเสริมสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชนในจังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2560). *บทแนะนำสู่ทุกความคิดหลังโครงสร้างนิยม*. กรุงเทพฯ: สมมติ.
- ชาคริต แก้วทันคำ. (2561). *ภาพแทนตัวตนเชิงนิเวศในกวีนิพนธ์ “ปลูกดอกไม้ไว้บนภูเขา”*. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 24(3). 223-237.
- ดวงมนต์ จิตรจำนงค์. (2540). *คุณค่าและลักษณะเด่นของวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดชา สุวรรณมาศ และคณะ. (2563). *นวนิยายเรื่อง “อมตะ”: การวิเคราะห์ความเป็นอมตะตามกฎไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนาและการโคลนนิ่งทางวิทยาศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*. 8(2). 108-124.
- ทนงค์ จันทะมาตย์ และธัญญา สังขพันธานนท์. (2562). *ภาพแทนของธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมและพลวัตของสำนึกเชิงนิเวศในนวนิยายไทย ระหว่าง พ.ศ. 2475-2556. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 7(1), 213-223.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2556). *วรรณคดีสี่เขียว กระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติในวรรณคดีไทย*. ปทุมธานี: นาคร.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). *วรรณคดีไทยร่วมสมัย*. ปทุมธานี: นาคร.
- เพชรวรรณ บุญพร้อมสกุล. (2562). *นวนิธี: วิธีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 12*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรารักษ์ เกิดพิมาย และคณะ. (2565). งูหางอนทอง: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ตามแนวทางการศึกษาวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ. *วารสารมังกรรายสาร*. 11(1). 91-107.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2560). มหาเวตโถยแห่งหิมะตมพู. สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.sac.or.th/exhibition/aseantimeline/2505>.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2562). *คิดอย่างมีเชล ฟุโกต์ คิดอย่างวิพากษ์: จากวาทกรรมของ อัตบุคคถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา*. กรุงเทพฯ: ศยาม.